

REDACTIE: E. HEIMANS, ROZENGRACHT 63,

EN

JAC. P. THIJSSE, VONDELKADE 75.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

Prijs per jaar f 3.60.

HONDSDRAF.

Ik heb wel eens ergens gelezen, dat het woord hondsdrif niets met honden of drif heeft uit te staan, maar een verbastering is van een heel ander woord, dat een aangener uitlegging

genoten, in het kruidkundig archief te worden ver-
 eeuwigd als eerste vinder van een half verwilderde
 pothoofdplant, dan zie je, dat alle roem ijdel is en
 dan keer je ootmoedig terug tot de planten, die
 veral" voorkomen en een daarvan
 af.

mer kun je plezier van dit plantje
 rst en sneeuw geeft het weinig of
 kruipende stengels bevroren wel
 oene langgesteelde bladeren ook,
 ze niet; ze gaan vlak tegen den
 als de vorst voorbij is dan ont
 evenveel plezier. Ook de kleine
 de oksels van die langgesteelde
 taan, zijn er niet minder om ge-
 en even goed hun frissche toppen
 ze hebben toch een pimpelpaars
 het bovenste bladerpaar, dat in
 baar is, houdt de eigenlijke groeitop
 zoodat die ten minste voor al te
 ; behoed wordt.

erdroging had ik wel met vette
 trukken, maar daar houd ik niet
 van cursief en onderstreeperij. Ik
 r dit zeggen, dat veel wat men
 heeft van „warm dons, dat de
 beschut tegen de felle kou" en

Linnen Stempelbanden.

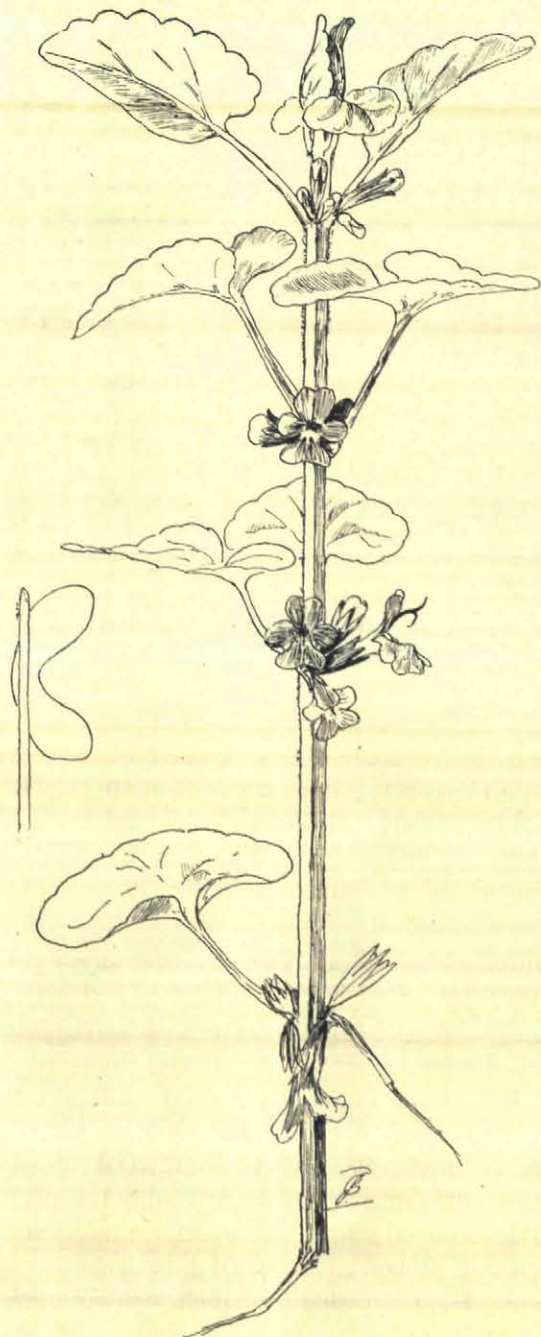
Binnen enkele weken zullen Linnen
 Stempelbanden voor den zesden jaar-
 gang van dit Tijdschrift verkrijgbaar
 gesteld worden tegen tachtig Cents.

W. VERSLUYS.

AMSTERDAM, 20 Februari 1902.

„vernunftige weermiddelen tegen de barre winterkou” als vergissing beschouwd moet worden.

De planten geven heel weinig om de kou en verdragen met gelatenheid verbazend lage temperaturen. Onze Hondsdraf b.v. groeit ook ter plaatse, waar de „koude pool” van onze aarde is (Wercho-

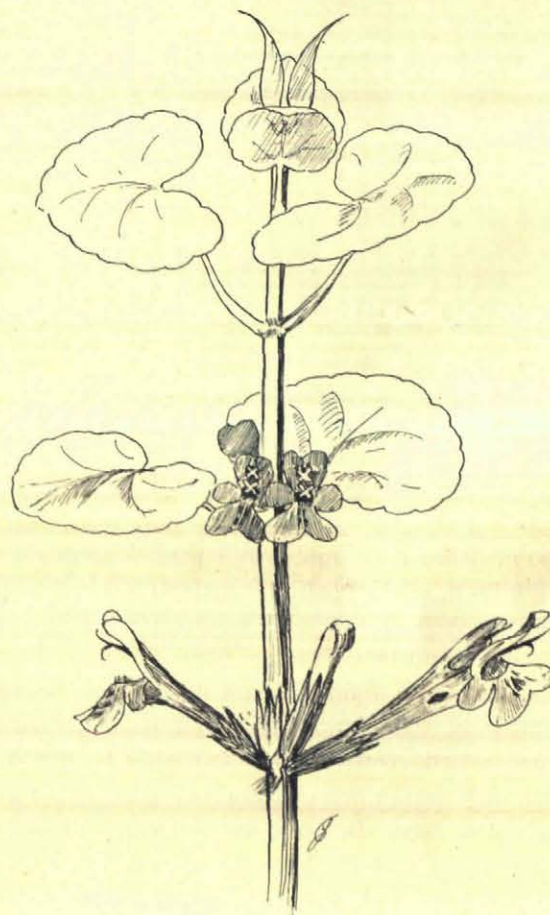

Bloeiend takje van Hondsdraf. Kleine bloemen.

jansk in Siberië) en verdraagt daar temperaturen van 60° C. onder nul. Het dichtste dek van haren en schubben, nog versterkt door een meter dikke sneeuwdeken geeft weinig, als je een paar maanden aan zoo'n temperatuur bent blootgesteld en de planten bevrozen dan ook door en door. Doch ze kunnen er tegen en ge kunt u bij ieder vorstvlaagje, dat de winter of het lieve voorjaar ons nog zullen

brenge, ervan overtuigen, dat de „doodgevroren” planten in bosch en veld of tuin, hoe verlept en verschrompeld ze er ook uitzagen, bij dooi weer herleven, ja zelfs weer frisch staan voor nog de straten glibberig zijn geworden. Met uw kamer- en kasplanten loopt het doorgaans niet zoo goed af, maar die zijn dan ook meestal afkomstig uit streken, waar strenge vorst onbekend is.

Tegen midden Februari zijn de recht opstaande zijtakjes al wel een decimeter hoog en dan gaan ze er hoe langer hoe kouwelijker uitzien. De bovenste stengeldeelen en bladeren worden paars bij bruin af, zoodat een troep Hondsdraf in de verte zich

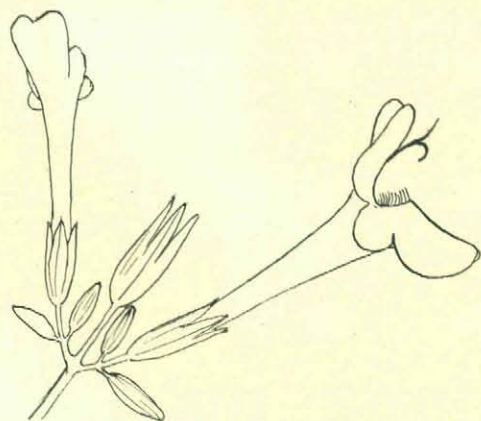
Groote bloemen van Hondsdraf.

voordoet als een donkere bronzen plek in de graszoom langs den weg. Onder heggen en in bosschen komt die donkere tint minder voor.

Niet lang duurt het, of op bevoorrechte plaatsjes komen ook de bloemen te voorschijn: langs den zuidrand van een bosch, aan zuidelijke hellingen van dijken en wegbermen bloeit de Hondsdraf al overvloedig in het begin van Maart, even na de welriekende viooltjes en tegelijk met het verschijnen van de eerste wilde bijtjes en hommels. Naarmate het jaar vordert, neemt het bloemental toe en voor onze plant valt ook het hoogtepunt van bloei in de lieve maand Mei; ze mogen er van zeggen wat

ze willen. Nog altijd zijn de stengeltoppen bruin van kleur, maar het blauw der bloemen wint het toch, zoodat het Hondsdrafpark er veel vroolijker uitziet dan in Maart. Heel uit de verte zijn die plekken al te zien en 't stormt er dan ook heen van allerlei insecten.

Blauw lijkt anders geen in 't oogvallende kleur, geheel ongeschikt b.v. voor scheepvaart- en spoor-

Een enkel rijk bijschermpje.

weg-seinlichten, maar in de natuur kan dat soms verwonderlijk meevallen. De kleuren der bloemen zijn soms zoo sterk, dat 't lijkt alsof ze lichtgevend zijn. Als ge eens in Mei op Neerlands bergen staat, kijk dan eens niet „het zeegat in“, maar landwaarts in 't lage eikenhakhout, dat pas zijn roode verkleumde knoppen ontplooit. Het gras tusschen de struiken is nog bleek en verdord, maar in die grauwe massa ziet ge van uw duintop af duidelijk de blauwe massa's van de bloemen van Hondsdraf en Hondsvioletje. Hoe heerlijk is 't, die duizendtallen van lieve bloemen in 't dorre eikenbosch te zien en hoe wemelt het er dan van bonte hommels en bijtjes van allerlei grootte en kleur.

Soms weet ik niet, of ik westwaarts of oostwaarts zal gaan; naar de ijle eikeboschjes van de duinen of naar de breede graszoomen van de Vechtstreek, waar in de groene graszee de blauwe hondsdraf-eilandjes elken kleurenregel tarten.

Als ik meteen aan de vliegen en bijen denk, dan wint de Vecht het, want het blijft daar toch maar een ware schatkamer voor den insectenvriend. Ik weet er een plekje waar ik uren lang kan toeven: de hondsdraf staat er bij duizenden, een bloeiende Meidoorn geeft frissche schaduw, winterkoninkjes en roodstaartjes zingen

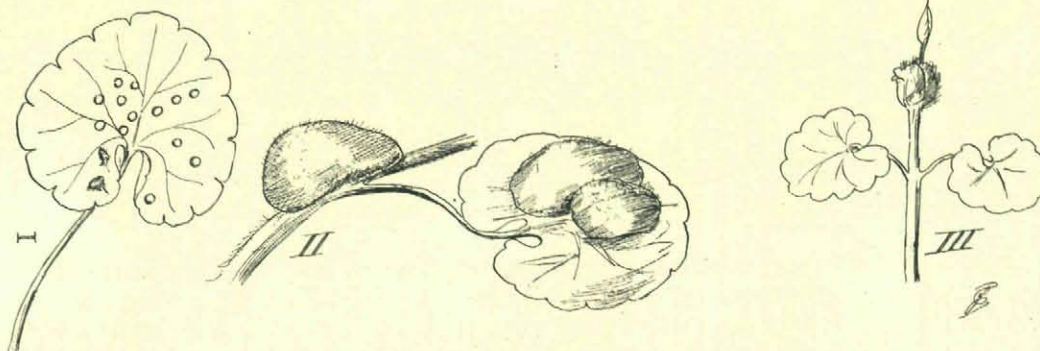
in de knotwilgen langs de sloot, die vol staat met *Hottonia* en aan de overzijde van den weg wiegelen tusschen het nog jonge riet honderden van zomerklokjes. Daarachter blinkt de Vecht, in den lichtblauwen nevel van den anderen oever zijn nog weer bleeke stippen van zomerklokjes te zien en daar zingt onvermoeid den ganschen dag een groote karekiet, die niets anders te doen heeft, want het riet is nog te laag, om er zijn nest in te bouwen.

Hoe goed is het om hier te liggen. Ik zou nu wel de Ankeveensche plassen kunnen ingaan, om daar naar zeldzame *Carexen* te zoeken, maar wat gaan mij die zeldzame *Carexen* aan, nu hier elk oogenblik de aardigste bijtjes zich komen vertoonen. De meeste komen van de landzij, over de wilgen, sommige heel hoog uit de lucht. Wat een verscheidenheid! De meeste zijn tuinhommels of verwanten ervan. Ze lijken op de aardhommels: ook zwart met wit en geel, maar ze hebben hun gele band in hun middel zitten en niet afgezakt op 't achterlijf zooals de aardhommels.

Uit de verte kan ik hier het verschil al zien, zonder zelfs op de kleur te letten. De tuinhommels gaan recht op de bloem af, waarschijnlijk geleid door de twee aardige meeldraadkruisjes en het mooie paarse honigmerk op de onderlip. Ze steken hun tong regelrecht in de lange kroonbuis en zuigen zoo den honing op. Dat ze daarbij wat stuifmeel op hun rug krijgen en dat in een andere bloem, die gisteren ook open was en nu al een rijke stempel heeft, weer afgeven, spreekt van zelf. Lang leve de kruisbestuiving!

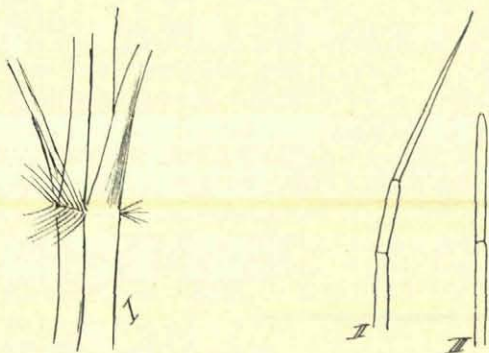
Maar de aardhommel doet 't anders. Die kent de witte meeldraadkruisjes wel, maar hij weet, dat zijn tong niet tot den bodem van de kroonbuis reiken kan. Daarom bijt hij er van terzijde een gat in, wat voor zijn sterke kaken maar kinderwerk is en door dat gat pompt hij dan den honing op. Van kruisbestuiving geen sprake. Door 't gat, dat de inbreker gemaakt heeft, komen nu nog allerhande kleine dieven rooven: gewone honigbijen, wespachtige *Nomaden* en zwart-met-witte rouw bijtjes.

Onze vriend *Podalirius* gedraagt zich weer heel

Gallen op Hondsdraf.
I. *Cecidomyia bursaria*. II. *Aulax glechomae*. III. *Cecidomyia glechomae*.

regelmatig en hij is ook zoo vriendelijk om met het witte stuifmeel op zijn rug een groepje hondsdrabbloemen te bezoeken, die een vijftig meter naar

Haren aan de bladvoeten. Gelede haren uit de bloemkroon.

links staan en die in 't geheel geen meeldraden hebben, of maar kleine stompjes, waar nooit een goede helmknop aan komt. Dat zijn dus enkel stamperbloemen, vrouwelijke bloemen; die zijn veel kleiner dan de gewone tweeslachtige en meestal donkerder van kleur. Doordat hun kroonbuis zooveel korter is, hebben ze nooit last van inbraak. Maar ze brengen veel minder honig voort, zoodat de bloemen met de witte kruisjes toch het eerst en het drukst bezocht worden. Het hindert mij altijd, dat er maar twee witte kruisjes zijn, als adoptief-Amsterdammer zou ik er zoo graag drie in zien.

Tusschen al die dikke honigvrienden zweven kleinere bijtjes, mooie roodbruine, glanzige diertjes, die ge van begin Maart af op hondsdrab, hepatica, muurbloem, koolzaad, maagdepalm en twintig andere bloemen vinden kunt.

Ze zijn kleiner dan de honingbij, maar hebben een veel langer tong, zoodat ze in de langbuisige, normale hondsdrabbloemen op de gewone wijze den honing kunnen bereiken. Het zijn metselbijtjes en wel de heel gewone maar uiterst merkwaardige soort *Osmia rufa*.

Stuifmeel schijnen ze niet te verzamelen; het zijn dan ook meest mannetjes, zooals aan de lange bijna draadvormige voelsprieten te zien is.

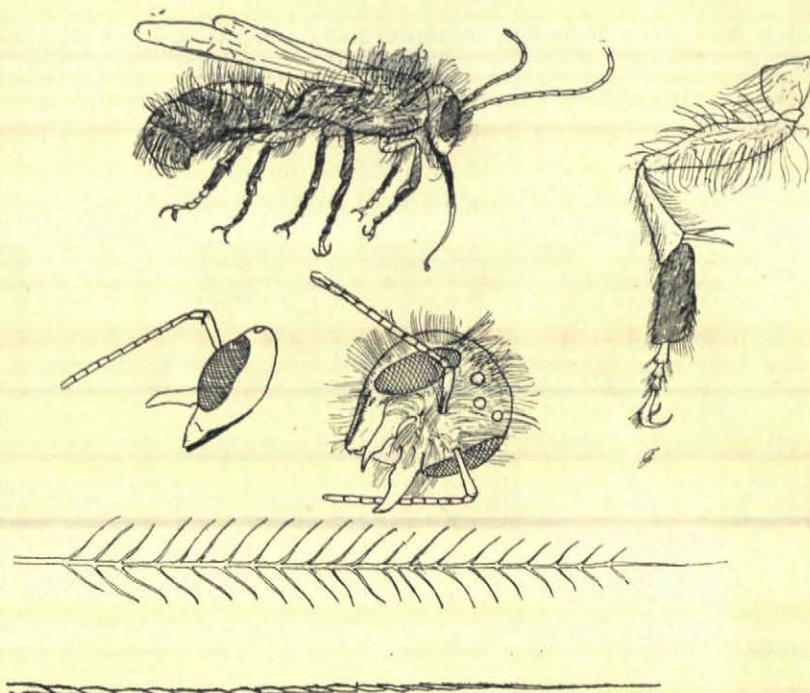
De wijfjes hebben kortere sprieten, duidelijk geknikt, zoodat ze op een zweepje lijken. Het eerste lid is de stok van 't zweepje, de elf andere vormen het koord. Even onder de sprieten staan twee sterke recht vooruitstekende horentjes, waarnaar deze soort ook wel „tweehoornige metselbij“, (*Osmia bicornis*) genoemd is. Maar tegenwoordig heeten ze *O. rufa* en ik vind dat de rossigheid dan ook beter in 't oog valt dan de horentjes, die trouwens bij de mannetjes niet eens te vinden zijn. Waarvoor de wijfjes ze gebruiken weet ik niet; misschien

komen ze bij den nestbouw te pas, een zaak, waarover bij de *Osmia*'s allerbelangrijkste studies gedaan en nog te doen zijn. Doch daarover later.

Wanneer de *Osmia*'s stuifmeel verzamelen, iets dat ze bij de Hondsdrab maar zelden doen, dan dragen ze dat huiswaarts in een verzamelapparaat aan de buikzijde, dat geheel overeenkomt met dat van de behangersbijtjes (D. L. N. II, blz. 52) en uit dezelfde schroefvormig gedraaide haren is opgebouwd. De overige haren aan lichaam en pooten zijn fraai gevederd, zooals dat bij de bijen gebruikelijk is. De achterpooten dragen flinke schuiertjes, waarmee de bij de stuifmeelkorrels uit de vederharen naar de schroefharen brengt, wanneer dat de moeite loonen zou. Meestal verzamelen zij ook direct met de schroefharen, dit kan echter alleen gebeuren bij bloemen waarin de helmknoppen geplaatst zijn onder de „invlieglijn“ der insecten. Dat is bij de Hondsdrab nooit het geval.

Als 't geluk u dient, dan treft ge op onze Hondsdrab ook een insect aan, dat op een tekening en ook in de natuur veel lijkt op een klein vliegend varkentje met een langen snuit. 't Is een vlieg, de vrij zeldzame „Wolzwewer“, *Bombylius medius*. In de Vechtstreek is hij wel te ontmoeten, maar niet makkelijk te vangen, want, al is 't ook geen echte zweefvlieg, hij is even vlug en onberekenbaar in zijn bewegingen als die mooie *Eristalis intricarius*, waar ik in Juli over schreef.

Toch blijven Hommels, Pelsbijen en Metselbijtjes de voornaamste gasten van onze Hondsdrab, die in Mei en Juni zijn naam „Kruip door den tuin“ begint te verdienen.

Het Metselbijtje *Osmia bicornis* ($\times 4$).
Mannetje, kop van 't wijfje, poot, veer- en spiraalhaar.

Uit de onderste bladoksels der bloeitakken en ook uit bladoksels der oude kruipende stengels, die geen bloeitak hadden voortgebracht, schieten nu lange uitloopers langs den grond in alle richtingen uit. Deze geven een schoone gelegenheid tot het doen van waarnemingen omtrent snelheid van groei. Het gemakkelijkst kunt ge dat doen, door 's morgens, 's middags en 's avonds bij elk der vier of vijf laatste bladparen van den uitlooper een houtje of een stukje carton in den grond te steken, waarop het uur van plaatsing staat aangegeekend. Houd dat eens een tijdje vol en ge zult verbaasd staan over de snelheid, waarmede sommige stengeldeelen groeien. In den regel blijven ze langer doorgroeien dan ge denken zoudt en 's nachts schieten ze meer op dan overdag. Laat ge in uw tuintje een hondsdrifplant stil zijn gang gaan, dan heeft hij in één seizoen al gauw vijf of zes vierkante meter in beslag genomen. Gaat ge nu na, dat ieder bladpaar weer het uitgangspunt kan zijn van twee bloeistengels en een aantal uitloopers, dan verwondert het u niet, dat dit „Aardveil“ overal zoo in dichte troepen voorkomt.

Ik maak daar onderscheid tusschen bloeistengels en uitloopers, maar dat is niet geheel juist, want ook de uitloopers bloeien, dat heb ik in Juni in de duinen heel veel en heel mooi gezien. De lange uitloopers lagen in het rulle zand, en in de bladoksels zaten aan korte vertakte steeltjes de schijnkransen van drie, vijf, soms zeven groote bleekblauwe bloemen. En kleine werkhommeltjes wandelden over den grond van bloem tot bloem; ze kropen er bijna geheel in weg.

De bladeren van de hondsdrif vertoonen een groote verscheidenheid in vorm en sculptuur van den bladrand, ze zijn hartvormig, bijna — cirkelvormig, niervormig, soms zeer breed en de uitsnijdingen zijn van bijna puntig driehoekig door halfcirkelvormig tot bijna vierkant toe. Wat al die verscheidenheid te beduiden heeft, weet ik niet.

Soms zijn de bovenste bladeren niet uitgegroeid, maar op het verdikte harige stengeleinde saamgeplakt, dat is het werk van galmugjes, die daar eitjes hebben gelegd, waardoor deze topgal is ontstaan. Een soort van wespje (*Aulax glechomae*) legt zijn eitje in de bladeren, de gallen die daar door ontstaan, zijn groen, wel zoo groot als een knikker, maar onregelmatig van vorm.

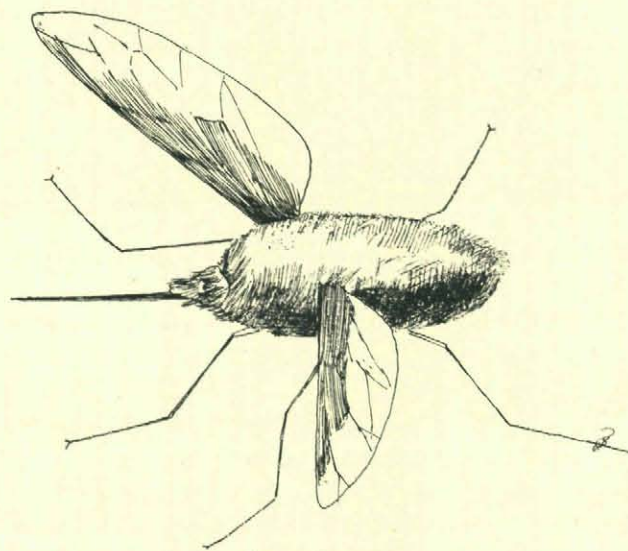
Soms ook vindt ge bladeren, die doorboord zijn

met zuiver cirkelronde gaatjes zoo groot als een speldeknop. Ook dat zijn overblijfselen van galletjes, die daar als kleine wollige slaapmutsjes gezeten hebben, maar nu zijn afgevallen. Als gij ze bijtijds inzamelt en vochtig en luchtig bewaart, dan kunt ge de mugjes eruit kweken. Ze lijken veel op die uit de top- of bloemgallen, maar zijn toch anders en heeten *Cecidomyia bursaria*.

De bladeren van de hondsdrif moeten vroeger gebruikt zijn bij wijze van hop in de bierbrouwerij, maar dat is lang geleden. Onlangs hoorde ik nog iemand beweren, dat hondsdrifblaren een uitstekend middel zijn tegen pijnlijke eeltverdickingen aan de voeten. Hij beweerde dat zoo stellig, dat ik sterk geneigd ben, om daar eens de proef van te nemen maar dat kan ik ongelukkig niet, daar ik die dingen niet ken. Mocht de een of ander van onze wandelaars er last van hebben, hij legge slechts twee of drie hondsdrifblaadjes op de pijnlijke plek. Kwaad kan 't in geen geval en als 't goed doet, wil ik er graag van hooren.

En wie heeft wel eens hondsdrif met witte bloemen gevonden? Ik nooit. 't Is zoo gemakkelijk te zeggen: „alle blauwe bloemen komen ook wit voor, maar 't lijkt mij toe, dat Hondsdrif een uitzondering maakt. Dat is weer zoo'n kleinigheid waar we op kunnen letten; een van die ongewichtige zaken, waarmede we onze zomerwandeling kunnen kruiden. Wie doet er mee aan de jacht op de witte hondsdrif? Maar niet uittrekken, hoor!

JAC. P. THIJSSSE.

De wolzwever

